RVFI FESTI V.C.
BREVIARIVM
RERVM GESTARVM
Populi Romani.

EX RECENSIONE
Petri Pithoei.I.C.

Ex Officina Plantiniana:
Apud HADRIANVM PE-
RIER, via Iacobæa.

M. DCII.

Digitized by Google

Digitized by Google

INCIPIT

BREVIARIVM

RVFI FESTI V.C. RERVM geſtarum Po. Romani.

PIO, PERPETVO, DOMINO
VALENTINIANO
IMPERATORI ET SEMPER
AVGVSTO RVFVS
FESTVS V. C.

DE Breuiario rerum geſtarũ Pop. Rom. breuem fieri clementia tua præcepit. Parebo libens præceptis, quippe

Digitized by Google

cui deſit facultas latius eloquendi: ac morem ſequutus calculonum, qui ingentes ſummas æris breuioribus exprimunt, res geſtas ſignabo, non eloquar. Accipe ergo quod breuiter dictis breuius computetur, vt annoſam vetuſtatem Reipublicæ, ac præteriti facta temporis non tam legere tibi, glorioſiſſime Princeps, quam numerare videaris.

Ab vrbe igitur condita in ortum perennitatis veſtræ, quo proſperius fratrum imperium Roma ſortita eſt, numerantur anni mille centum decem & ſeptem, ſic: Sub Regibus numerantur CCXLIII. ſub Conſulibus CCCCLXVII. ſub Imperatoribus

cccccvii. Regnauerunt Romæ per annos ducentos quadraginta tres Reges numero ſeptem. Romulus regnauit annos xxxvii. Senatores per quinos dies annum i. Numa Pompilius regnauit annos xliii. Tullus Hoſtilius regnauit annos xxxii. Ancus Marcius regnauit annos xxiiii. Priſcus Tarquinius regnauit annos xxxviii. Seruius Tullius regnauit annos xliiii. L. Tarquinius Superbus expulſus regno eſt anno xxv. Conſules fuerunt à Bruto & Publicola in Panſam & Hirtium, numero quadringenti decem & ſeptem, præter eos qui in eundem annum ſorte aliqua ſunt ſubrogati, per annos cccclxvii. Nouem enim annis Romæ Conſules defuerunt ita: ſub Decemuiris, annis duobus: ſub Tri-

bunis militaribus, annis tribus. Sine magiſtratibus Roma fuit annis quatuor. Imperatores ab Octauiano Cæſare Auguſto vſque in Iouianum fuerunt N. quadraginta tres, per annos CCCCVII.

Sub his igitur imperandi generibus, hoc eſt Regio, Conſulari, Imperatorio, quantum Roma profecerit, breuiter intimabo. Sub Regibus ſeptem per annos CCXLIII. non amplius quam vſque Portum atque Oſtiam, intra octauum decimum miliarium à portis vrbis Romæ, vt pote adhuc paruæ & à paſtoribus conditæ, cum finitimæ circum ciuitates premerẽt, Romanum proceſſit imperium.

Sub Conſulibus, inter quos nonnumquam & Dictatores fuerunt, per annos ſimul quadringentos ſexaginta ſeptem,

Italia vſque trans Padum occupata eſt, Africa ſubacta, Hiſpaniæ acceſſerunt, Galliæ & Britanniæ tributariæ factæ ſunt. inde Illyricum, Iſtria, Liburni, Dalmatæ domiti. ad Achaiam tranſitum eſt. Macedones ſubacti, cum Dardanis, Mœſis & Thracibus bellatum eſt, & ad Danubium vſque peruentum. In Aſia expulſo Antiocho, primum pedem poſuere Romani. Mithridate victo, Pontus eius regnum eſt occupatum, Armenia minor, quam idem tenuerat, armis obtenta eſt, in Meſopotamiam Romanus peruenit exercitus, cum Parthis fœdus initum eſt. Contra Carduneos & Saracenos & Arabas bellatum eſt. Iudæa omnis victa eſt. Cilicia & Syria in poteſtatem Populi Rom. peruenerunt. Ægypti reges fœderati erant.

Sub Imperatoribus vero per annos CCCCVII. cum diuerſa Reip. fortuna multi principes imperarent, acceſſerunt Romano orbi Alpes maritimæ, Alpes Cottiæ, Rhetiæ, Noricæ, Panoniæ, Mœſiæ, & omnis ora Danubii in prouincias eſt redacta. Pontus omnis, Armenia minor, Oriens totus cum Meſopotamia, Aſſyriis, Arabia & Ægypto ſub imperii Romani iura tranſiuit. Quo autem ordine ſingulas prouincias Romana Reſpublica adſecuta eſt, oſtenditur ita.

Prima prouinciarum Sicilia facta eſt. Eam, victo Hierone Siculorum rege, Marcellus Cõſul obtinuit. deinde à Prætoribus recta, poſtea eſt commiſſa Præſidibus: nunc à Conſularibus adminiſtratur. Sardiniam & Corſicam Metellus vicit;

Digitized by Google

triumphauit de Sardis. Rebellauere ſæpe Sardi. Iuncta adminiſtratio harum inſularum fuerat: poſt, ſuos quæque Prætores habuit. nunc ſingulæ à Præſidibus reguntur. In Africam pro defenſione Siculorum Romana arma tranſmiſſa ſunt. Ter Africa rebellauit: ad extremum deleta per Africanum Scipionem Carthago, prouincia facta eſt. nunc ſub Proconſulibus agit. Numidia ab amicis regibus tenebatur: ſed Iugurtæ ob necatos Adherbalem & Hiemſalem filios Micipſæ regis, bellum indictum eſt, & eo per Metellum Conſulem adtrito, per Marium capto, in populi Romani poteſtatem Numidia peruenit. Mauritaniæ à Boccho obtentæ ſunt. Sed ſubacta omni Africa, Mauros Iuba rex tenebat, qui in cauſa belli ciuilis ab Augu-

Digitized by Google

ſto Cæſare victus, mortem ſibi propria voluntate conſciuit. ita Mauritaniæ noſtræ eſſe cœperunt: ac per omnem Africam ſex prouinciæ factæ, ipſa vbi Carthago eſt, Proconſularis, Numidia Conſularis, Bizacium conſularis, Tripolis & duæ Mauritaniæ, hoc eſt, Sitifenſis & Cæſarienſis, Præſidales. Hiſpanis primum auxilium aduerſum Afros per Scipionem tulimus. Rebellantes Luſitanos in Hiſpania per Decimum Brutum obtinuimus, & vſque Gadis ad Oceanum mare peruenimus: poſtea ad Hiſpanos tumultuantes Sylla miſſus eos vicit. Celtiberi in Hiſpania ſæpe rebellauere: ſed, miſſo iuniore Scipione, cum excidio Numantiæ ſubacti ſunt. Omnes prope Hiſpaniæ Sertoriani occaſione belli per Metellum & Pompe-

Digitized by Google

ium in ditionem noſtram ac-
ceptę: poſtea prorogato quin-
quennij imperio à Pompeio
perdomitę ſunt. Ad extremum
quoque ab Octauiano Cęſare
Auguſto Cantabri & Aſtures,
qui freti montibus reſiſtebant,
deleti ſunt. ac per omnes Hiſ-
panias ſex nunc ſunt prouincię,
Tarraconenſis, Carthaginenſis,
Luſitania, Callectia, Betica,
trans freta etiam in ſolo terrę
Africanę, prouincia Hiſpanię
eſt quę Tingitana Mauritania
cognominatur. ex his Betica &
Luſitania Cõſulares, ceterę ſunt
Pręſidales. Cũ Gallis grauiſſima
bella Populus Rom. habuit. Gal-
li enim etiam eam partem Ita-
liæ in qua nunc Mediolanus
eſt, vſque ad Rubiconem flu-
uium tenebant, in tantum viri-
bus freti, vt Romam ipſam bel-
lo peterent, & cæſis exercitibus

Romanis, mœnia vrbis intrarent, Capitolium obſiderent, ad cuius arcem ſexcenti nobiliſſimi Senatores confugerant, qui mille auri libris ſe ab obſidione redemerunt. Poſtea Gallos cum victoria remeantes Camillus, qui in exilio erat, collecta de agris multitudine, oppreſſit, aurum & ſigna quæ Galli cæperant, reportauit. Cum Gallis multi Conſules, Prætores, ac Dictatores euentu vario conflixerunt. Marius Gallos de Italia expulit, & tranſcenſis Alpibus, feliciter aduerſus eos pugnauit. C. Cæſar cum decem legionibus, quæ tercena milia militum Italorum habuerunt, per annos octo ab Alpibus ad Rhenum vſque Gallias ſubegit, cũ Barbaris vltra Rhenum poſitis conflixit: in Britanniam tranſiuit. Decem annis Gallias & Bri-

Digitized by Google

tannias tributarias fecit. Sunt Galliæ cum Aquitania & Britanniis prouinciæ decem & octo: Alpes maritimæ, Prouincia Viennenſis, Narbonenſis, Nouempopulana, Aquitaniæ duæ, Alpes Graiæ, Maxima Sequanorum, Germaniæ duæ, Belgicæ duæ, Lugdunenſes duæ: In Britannia, Maxima Cæſarienſis, Flauia Cæſarienſis, Britannia prima, Britannia ſecunda. Illiricum ab ore maritimo paullatim adgreſſi ſumus. Leuinus Conſul Adriaticum atque Ionicum mare primus ingreſſus maritimas obtinuit ciuitates. Creta per Metellum Proconſulem, qui Creticus dictus eſt, prouincia facta eſt. Græcis in fidem noſtram confugientibus, ad Achaiam acceſſimus. Athenienſes aduerſus Philippum Macedonum Re-

Digitized by Google

gem auxilium noſtrum petierunt. Libera diu ſub amicitiis noſtris Achaia fuit. ad extremum legatis Romanis apud Corinthũ violatis, per L. Mummium Proconſulem capta Corinthus, Achaia omnis obtenta eſt. Epirotæ, qui aliquando cũ Pyrrho rege, etiam ad Italiam tranſire pręſumpſerant, victi: ac Theſſali ſimul cum Achiuorum & Macedonum regionibus nobis acceſſerunt. Macedonia ter rebellauit, ſub Philippo, ſub Perſe, ſub Pſeudophilippo. Philippum Flaminius, Perſen, Paullus, Pſeudophilippum Metellus oppreſſit: quorum triumphis, Macedonia populo Romano adiuncta eſt. Illyrios, qui Macedonibus auxilium tulerant, ex eadem occaſione per Ancilium Prætorem vicimus, & eos cum Rege Gentio in deditionẽ

Digitized by Google

accepimus. Dardanos & Mœſiacos Curius Proconſul ſubegit, & primus Romanorum ducum ad Danubium vſque peruenit. Sub Iulio & Octauiano Cæſare Auguſto per Alpes Iulias iter factum eſt, Alpinis omnibus victis, Noricorum prouinciæ acceſſerunt. Bathone Pannoniorum rege ſubacto, in ditionem noſtram Pannoniæ venerunt. Amantinis inter Suauum & Drauum proſtratis, regio Suauienſis ac Secundorum loca Pannoniorum obtenta ſunt. Marcomanni & Quadi de locis Valeriæ quæ ſunt inter Danubium & Drauum, pulſi ſunt, & limes inter Romanos ac Barbaros ab Auguſta Vindelicum per Noricum, Pannonias ac Mœſiam conſtitutus. Traianus Dacos ſub rege Decibalo vicit, & Daciam trans Danu-

bium in ſolo Barbariæ prouinciam fecit, quæ in circuitu habuit decies centena milia paſſuum. ſed ſub Gallieno Imperatore amiſſa eſt, & per Aurelianum tranſlatis exinde Romanis, duæ Daciæ in regionibus Mœſię ac Dardanię factæ ſunt. Habet Illyricus decem & ſeptem prouincias, Noricorum duas, Pannoniarum duas, Valeriam, Suauiam, Dalmatiam, Mœſiam, Daciarum duas: & in diœceſe Macedoniæ prouinciæ ſunt ſeptem, Macedonia, Theſſalia, Achaia, Epiri duæ, Præualis, Creta. In Thracias Macedonici belli occaſione tranſcurſum eſt. Sæuiſſimi omnium gentium Thraces fuerunt. In Thraciæ regionibus etiam Scordiſci habitauerunt, pariter crudele & callidum genus. Multa de ſæuitia prædictorum

rum

Digitized by Google

rum fabuloſa memorãtur, quod hoſtiis captiuorum diis ſuis aliquando libauerint, atque ſanguinem humanum in oſſibus capitum potare ſint ſoliti. Sæpe per eos Romanus eſt cæſus exercitus. Marcus Didius vagantes Thracas repreſſit, Marcus Druſus intra fines proprios cõtinuit, Minutius in Ebri fluminis glacie vaſtauit. Per Appium Claudium Proconſulem hi qui Rhodopen incolebant, victi ſunt. Europæ maritimas vrbes antea Romana claſſis obtinuit. Marcus Lucullus per Thracias cum Beſſis primus conflixit. Ipſam caput gentis Thraciã vicit, Eumolpiadam, quæ nunc Philippopolis dicitur, Vſcudaniam, quæ modo Adrianopolis nominatur, in ditionem noſtram redegit. Capylem cæpit: ſupra Pontum poſitas ciuitates

Digitized by Google

occupauit, Apolloniam, Galatum, Parthenopolim, Tomos, Iſtrum. ad Danubium vſque perueniens, Romana Scythis arma monſtrauit. Ita ditioni Reipublicæ ſex Thraciarũ prouinciæ ſunt adquiſitæ, Thracia, Æmimontus, Mœſia inferior, Scythia, Rhodope, Europa in qua nunc ſecundæ arces Romani orbis ſunt conſtitutæ.

Nunc Eoas partes, totũque Orientem ac poſitas ſub vicino Sole prouincias, qui auctores ſceptris tuis parauerunt, explicabo, quo ſtudium clementię tuæ, quod in hiſdem propagãdis habes, amplius excitetur. Aſia ſocietate Attali regis nota Romanis, eamque Attali teſtamento relictam hereditario iure poſſedimus. Ne quid tamen Pop. Ro. non viribus partum haberet, armis per nos

ab Antiocho Syriarum rege maximo eſt vindicata. Eadem occaſione etiam Lydia ſedes antiqua regnorum, Caria, Elleſpontus ac Frygiæ in poteſtatem populi Romani iuncta ditione venerunt. Rhodiis & Inſularum populis, experti primum infeſtiſſimos, poſt iiſdem fideliſſimis auxiliatoribus vtebamur. Ita Rhodus & Inſulæ primum libere agebant, poſtea in conſuetudine parendi Romanis, clementer prouocati peruenerunt: & ſub Veſpaſiano principe, Inſularum prouincia facta eſt. Pamphiliam, Frygiam, Piſidiam Seruilius Proconſule ad bellum Piratarum miſſus obtinuit. Bithiniam Nicomedis defuncti Regis teſtamento ſumus adſecuti. Gallogræciam, hoc eſt Gallatiam (ſunt enim, vt nomen reſonat, ex Galliis Galla-

tæque) dum Antiocho contra Romanos auxilium præbuiſſet, inuaſimus. Mummius Proconſule Gallatas perſecutus eſt, & confugientes partim in Olympum, partim in Megabeam montem, qui nunc Modiacus dicitur, de arduis eos in plana detruſit, victos in perpetuam pacem redegit. Poſtea Gallatiam Deiotarus Tetraches nobis permittentibus tenuit ad extremum ſub Octauiano Cæſare Auguſto, Gallatia in ſpeciem prouinciæ redacta eſt, & eam primum Lollius Proprætore adminiſtrauit. Cappadoces primi ſocietatem noſtram ſub Epafrace rege petierunt, poſteaquam Ariobarzanes rex Cappadocum à Mithridate expulſus, Romanorum armis eſt reſtitutus, ſemper inter auxilia noſtra fuere Cappadoces, & ita maie-

Digitized by Google

ſtatem coluere Romanam, vt in honorem Auguſti Cæſaris Mazaca ciuitas Cappadociæ maxima, Cæſarea cognominaretur. Poſtremo ſub Imperatore Claudio Cæſare cum Archelaus ex Cappadocia Romam veniſſet, ibique diu tentus occubuiſſet, in prouinciæ ſpeciem Cappadocia migrauit. Pontus per Põpeium victo Mithridate rege Pontico formam prouinciæ accepit. Paſlagoniam Pylemenes rex amicus populi Romani tenuit: ſæpe ex ea pulſus, à nobis eſt reſtitutus. Quo mortuo, prouinciæ ius Paſlagonibus impoſitum eſt. Vltra iuga Tauri mõtis quemadmodum poſſeſſio Romana perrexit, conſequenter, locorum magis quam temporum ſeruata digeſtione, mõſtrabitur. Antiochus Syriæ potentiſſimus Rex bellum formi-

Digitized by Google

dabile Populo Romano intulit, in quo trecenta milia armatorum habuit, falcatis etiam curribus & Elefantis aciem inſtruxit. Ab Scipione Africano in Aſia apud Magneſiam victus, pace accepta, intra Taurum regnare permiſſus eſt. Eius filij regnum Syriæ ſub clientela Populi Romani retinuerunt. quibus defunctis, Syriarum prouincias potiti ſumus. Cilices & Iſauros qui ſe piratis ac prædonibus maritimis iunxerant, Seruilius Proconſule ad prædonum bellum miſſus ſubegit, & viam per Taurum montem primus inſtituit: iſque de Cilicibus & Iſauris triumphauit, atque Iſauricus eſt cognominatus. Cyprus famoſa diuitiis paupertatem populi Romani vt occuparetur, ſollicitauit. Eam Rex fœderatus regebat: ſed

Digitized by Google

tanta fuit penuria ærarij Romani, & tam ingens opum fama Cypriarum, vt lege data Cyprus confiſcari iuberetur. Quo accepto rex Cyprius nuncio, venenum ſumpſit, quo vitam prius quam diuitias amitteret. Cato Cyprias opes Romam nauibus auexit. ita ius eius inſulæ auarius magis quam iuſtius ſumus adſecuti. Cyrenas cum ceteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis, Ptolomæi antiquioris liberalitate ſuſcepimus. Libyam ſupremo Apionis regis arbitrio ſumus adſecuti. Ægyptus omnis ſub amicis regibus fuerat: ſed victa cum Antonio Cleopatra, prouinciæ formam Octauiani Cæſaris Auguſti temporibus accepit. Et primum apud Alexandrinos Cornelius Gallus Romanus Iudex adminiſtrauit. Per confinia Armenia-

Digitized by Google

rum primum ſub L. Lucullo Romana trans Taurum arma tranſmiſſa ſunt. Fylarchi Sarracenorum in Oſdroena ſuperati. In Meſopotamia ab eodem Lucullo Niſibis capta eſt. poſtea per Pompeium eadem loca armis obtenta ſunt: Syriæ, Phenice, bello à Tigrane Armeniorum rege receptæ: Arabes & Iudæi in Palæſtina victi ſunt. Ad extremum ſub Traiano principe Regi maioris Armeniæ diadema ſublatum eſt: & per Traianũ Armenia, Meſopotamia, Syriæ & Arabiæ prouinciæ factæ ſunt, ac limes Orientalis ſupra ripas Tigridis eſt inſtitutus. Sed Hadrianus qui ſucceſſit Traiano, inuidens Traiani gloriæ, ſponte ſua Armeniam, Aſiam, Meſopotamiã reddidit, ac medium inter Perſas & Romanos Eufratem eſſe voluit. Sed poſtea

Digitized by Google

ſub Antoninis duobus Marco & Vero, ac Seuero Pertinaci, ceteriſque principibus Romanis, qui aduerſus Parthos euentu vario dimicarunt, quater amiſſa, quater recepta Meſopotamia eſt: ac Diocletiani temporibus, victis prima congreſſione Romanis, ſecundo autem conflictu ſuperato rege Narſe, vxore eius ac filiabus captis, & cum ſumma pudicitiæ cuſtodia reſeruatis, pace facta, Meſopotamia eſt reſtituta, & ſuper ripam Tigridis limes eſt reformatus ita, vt quinque gentium trãs Trigidem cõſtitutarum ditionem aſſequeremur. Quæ conditio fœderis in tempus Diualis Conſtantij reſeruata durauit.

Scio, nunc inclite princeps, quo tua pergat intentio, Requiris profecto quotiens Babylo-

niæ Romanorum arma conlata ſint, & quibus vicibus ſagittis pila contenderint. Breuiter euẽtus enumerabo bellorũ. Furto hoſtes in paucis inuenies eſſe lætatos: *vera* autem *virtute ſemper Romanos probabis extitiſſe victores.* Primum a L. Sylla Procõſule Arſaces rex Parthorum miſſa legatione amicitias populi Romani rogauit, ac meruit. L. Lucullus Mithridatem regno Ponti exutum ad Armeniam perſecutus eſt. Tigranem Armeniorum regem cum ſeptem milibus clibanarijs & centum viginti ſagittariorum, ipſe cum decem & octo Romanorum milibus vicit. Tigranocerta maximam Armeniæ ciuitatem expugnauit. Adenam optimam Armeniorum regionem obtinuit. per Meletem ad Meſopotamiam deſcendit. Ni-

Digitized by Google

ſibim cum Fraate Rege cæpit. Tendere in Perſas paratus ſucceſſorem accepit. Cn. Pompeius expertæ felicitatis ad Mithridaticum bellum miſſus, Mithridatem in Armenia minore noctu adgreſſus prœlio ſuperauit, cæſis duobus & quadraginta milibus hoſtium caſtra eius inuaſit. Mithridates cum vxore & duobus comitibus in Bosforos fugit: ibi deſperatione rerum ſuarum venenum hauſit, & cum vis veneni parum eſſet, à milite ſuo, vt ferro percuteretur, impetrauit. Pompeius auxiliarem Mithridatis Tigranem Armeniarum regem perſecutus eſt. Ille ſe oblato diademate apud Artaxata dedidit. Receptę ab eo ſunt Meſopotamiæ, Syriæ, & aliquanta pars Fenicis, atque intra Armeniam maiorem regnare permiſſus eſt. Idem

Bibliothecæ S. M. ... Vrbe

Pompeius Bosforianis & Colchis Ariſtarcum regem impoſuit. cum Albanis conflixit: Orhode Albanorum rege ter victo pacem dedit. Iberiam cum Artace rege in deditionem accepit. Saracenos & Arabas vicit. Iudæa capta, Hieroſolimam obtinuit. Cum Perſis fœdus icit: rediens, apud Antiochiam Dafnenſem lucum, delectatus loci amœnitate & aquarum abundantia, addito nemore cõſecrauit. Marcus Craſſus Conſul aduerſus rebellãtes Parthos miſſus eſt. Is cum pacem miſſa à Perſis legatione rogaretur, apud Cteſifontem reſponſurum ſe ait. Apud Zeugmam traiecit Euphratem, & à transfuga quodã Mazoro inductus, ad ignotam camporum ſolitudinem deſcendit. Ibi vndique circum volantibus ſagittariorum agmi-

nibus, Camſilate & Supinate Præfectis regiis eſt cinctus exercitus, & vi telorum obrutus ipſe Craſſus, cum ad conloquium ſollicitatus pæne capi poſſet, repugnantibus Tribunis euaſerat, & dum fugam petit, occiſus eſt. Caput eius cum dextra manu reſectum ad Regem perlatum eſt, atque ita ludibrio habitum, vt faucibus aurum liquefactum infunderetur: ſcilicet qui ardens cupiditate prædandi, pacem Regi dare rogatus abnuerat, etiam mortui reliquias auri flamma combureret. Lucius Caſſius Quæſtor Craſſi, vir ſtrenuus reliquias fuſi collegit exercitus. Contra Perſas in Syriam irrumpentes ter cum ſumma admiratione conflixit, eoſque trãs Eufratem traiectos vaſtauit. Parthi Labieno duce, qui Pompeianarũ

partium fuerat, ac victus ad Perſas fugerat, in Syriam inruperunt, ac totam prouinciam occuparunt. Publius Ventidius Baſſus Parthos, qui ducente Labieno Syriam inuaſerant, occurrens in Capro monte. cum paucis fugauit, Labienum occidit. Perſecutus Perſas ad internicionem deleuit. Qua congreſſione Pacorum Regis filium eadem die qua Craſſus fuerat victus, occidit, ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Ventidius de Perſis primus triumphauit. Marcus Antonius Mediam ingreſſus, quæ nunc Medœna appellatur, bellum Parthis intulit, & primis eos prœliis vicit. verum poſt, duabus legionibus amiſſis, cum fame, peſtilentia, tempeſtatibus premeretur, vix per Armeniam, Perſis inſequentibus, reuocauit

exercitum: tanto per momenta temporum terrore perculſus, vt à gladiatore ſuo percuti poſtularet, ne viuus veniret in hoſtiũ poteſtatem. Sub Octauiano Cæſare Auguſto Armenia cum Parthis conſpirauit. Claudius Cæſar nepos Auguſti cum exercitu miſſus ad Orientem, cum per maieſtatem Romani nominis facile cuncta ſedaſſet, atque ei ſe Armenij qui tunc temporis validiores erant, cum Parthis dedidiſſent, iudiceſque inſtituto Pompeij prædictis gẽtibus Claudius Cæſar præficeret, Domnes quidam, quem Parthis Arſaces præpoſuerat, proditione ſimulata, libellum in quo ſcripti theſauri continerentur, obtulit: quem cum Imperator Romanus legeret intentius, vltro adgreſſus gladio vulnerauit. Percuſſor quidem à mi-

litibus occiſus eſt, Claudius ex vulnere, reuerſus in Syriam, obiit. Perſæ ad ſatisfactionem tam audacis admiſſi, obſides tunc primo Octauiano Cæſari Auguſto dederunt, & erepta ſub Craſſo ſigna retulerunt. Pacatis gentibus Orientis, Auguſtus Cæſar etiam Indorum legationem accepit. Nero, quem turpiſſimum Imperatorem Ro. eſt paſſa Reſp. amiſit Armenias duas. Tunc Romanæ legiones ſub iugum à Perſis miſſæ, extremo dedecore Romani exercitus ſacramenta fœdarunt. Traianus, qui poſt Auguſtum Romanæ Reipublicæ mouit lacertos, Armeniam recepit à Parthis. ſublato diademate, regi Armeniæ maioris regnum ademit. Albanis Regem dedit. Iberos, Boſforianos, Colchos in fidem Romanæ ditionis recepit. Oſroenorum

Digitized by Google

norum loca & Arabum occupauit. Cardenos, Marcomedos obtinuit. Antemuſium optimam Perſidis regionem, Seleuciam, Cteſifontem & Babyloniam accepit, & tenuit. vſque ad Indiæ fines poſt Alexādrum acceſſit. In mari rubro claſſem inſtituit. Prouincias fecit Armeniam, Meſopotamiam, Aſſyriam, quæ inter Tigridem atque Eufratem ſita inriguis amnibus inſtar Ægypti fecundatur. Hadrianum gloriæ Traiani certum eſt inuidiſſe, qui ei ſucceſſor in Imperio, ſponte propria reductis exercitibus: Armeniam, Meſopotamiam, Aſſyriam conceſſit, & inter Romanos ac Perſas Eufratem medium eſſe voluit.

Antonini duo Marcus & Verus, hoc eſt ſocer & gener pariter Auguſti, imperiū orbis æqua-

Digitized by Google

ta primum poteſtate tenuerunt. ſed ex his Antoninus iunior ad expeditionem Parthicam profectus multa & ingentia aduerſus Perſas feliciter geſſit, Seleuciam Aſſyriæ vrbem cum quadringentis milibus hoſtium cæpit. ingenti gloria de Perſis cum ſocero triumphauit. Seuerus natione Afer acerrimus Imperator Parthos ſtrenue vicit, Adiabenos deleuit, Arabas interiores obtinuit, & Arabiam prouinciã fecit. Huic cognomina ex victoriis quæſita ſunt. Parthicus enim, & Arabicus, & Adiabenicus eſt cognominatus. Antoninus cognomento Caracalla filius Seueri Imperatoris, expeditionem in Perſas parans in Hoſphœnia apud Edeſſam propria morte obijt, & ibidem ſepultus eſt. Aurelius Alexander quaſi fato quodam in exitium

Digitized by Google

Perſicæ gentis renatus, iuuenis admodum Romani gubernacula ſuſcepit Imperij. Ipſe Perſarum regem nobiliſſimũ Zerſem glorioſe vicit. Hic Alexander ſcriniorum magiſtrum habuit Vlpianum Iuris conſultorem. De Perſis Romæ pompa ſpectabili triumphauit. Sub Gordiano acri ex iuuentutis fiducia principe, rebellantes Parthi ingentibus prœliis cõtuſi ſunt: iſque rediens victor de Perſide, fraude Philippi qui Præfectus, Prætorij erat, occiſus eſt. Milites ei tumulum vicenſimo miliario a Circeſſo caſtro, quod & nunc exſtat, ædificarunt, atque exſequias eius Romam cum maxima reuerentia deduxeruut.

Valeriani infauſti principis fortunã tædet referre. Is cũ Gallieno ſuſcepit imperium, cum Valerianum exercitus, Gallienũ

Digitized by Google

Senatus Imperatorē feciſſet. In Meſopotamiam aduerſum Perſas Valerianus congreſſus, a Sapore Perſarum rege ſuperatus eſt, & captus in dedecori ſeruitute conſenuit. Sub Gallieno Meſopotamiā inuaſerāt, & iam Syriam ſibi Perſæ cæperant vindicare, niſi, quod turpe dictu eſt, Odenatus Decurio Palmyrenus collecta Syrorum agreſtium manu, acriter reſtitiſſet. Is fuſis aliquotiens Perſis non modo noſtrum limitem defendit, ſed etiam ad Cteſifontem, Romani vltor Imperij, quod mirum dictu eſt, penetrauit. Aureliani Imperatoris gloriæ Zenobia Odenati vxor acceſſit. Etenim poſt mortem mariti feminea ditione Orientis tenebat bat imperium: quam Aurelianus multis clibanariorū & ſagittariorum milibus fretam apud

Imas haut procul ab Antiochia vicit, & captam Romam triumphans ante currum duxit. Cari Imperatoris victoria de Perſ s nimium potens ſuperno numini viſa eſt. Nam ad inuidiam cæleſtis indignationis pertinuiſſe credendum. Is enim ingreſſus Perſidam quaſi nullo obſiſtente vaſtauit Colchen & Cteſifontem vrbes Perſarum nobiliſſimas cæpit. Cum victor totius gentis caſtra ſuper Tigridem haberet vi fulminis ictus interijt. Sub Diocletiano principe pompa victoriæ nota de Perſis eſt. Maximianus Cæſar, prima congreſſione cum contra innumerã multitudinem cum paucis acriter dimicaſſet, pulſus receſſit. Hoc tanta a Diocletiano indignatione ſuſceptus eſt, vt ante carpentum eius per aliquot milia paſ-

Digitized by Google

ſuum cucurrerit purpuratus: & cum vix impetraſſet, vt reparato de limitaneis Daciæ exercitu, euentum Martis repeteret, in Armenia maiore ipſe Imperator cum duobus equitibus explorauit hoſtes, & cum viginti quinque milibus militum ſuperueniens caſtris hoſtilibus ſubito innumera Perſarum agmina adgreſſus ad internicionē cecidit. Rex Perſarum Narſeus effugit: vxor eius & filiæ captæ ſunt, & cum maxima pudicitiæ cuſtodia reſeruatæ. Pro qua admiratione Perſæ non modo armis, ſed etiam moribus Romanos ſuperiores eſſe cōfeſſi ſunt. Meſopotamiam cum Transtigritanis quinque regionibus reddiderunt. Pax facta vſque ad noſtram memoriam Reipublicæ vtilis perdurauit.

Conſtantinus rerum domi-

Digitized by Google

nus extremo vitæ ſuæ tempore, expeditionem parauit in Perſas. Toto enim orbe pacatis gentibus, & recenti de Gothis victoria glorioſior, multis in Perſas deſcendebat agminibus: ſub cuius aduentum Babyloniæ in tantum regna trepidarunt, vt ſupplex ad eum legatio Perſarum adcurreret, & facturos ſe imperata promitterent. Nec tamen pro adſiduis eruptionibus, quas ſub Conſtantio Cæſare per Orientem tentauerant, veniam meruerunt. Conſtantius in Perſas vario ac magis difficili pugnauit euentu. præter leues excubantium in limite congreſſiones, maiori Marte nouies decertatum eſt, per duces ſuos ſepties ipſe præſens bis adfuit. Verum Siſauena, Singarena, præſente Conſtantio: ac Segarena, Conſtantinienſi

quoque, & cum Amida capta eſt, graue ſub eo principe Reſpublica vulnus accepit. Ter autem eſt a Perſis obſeſſa Niſibis, ſed maiore ſui detrimento dum obſedit, hoſtis adfectus. Narſanenſi autem vbi Narſeus occiditur, ſuperiores diſceſſimus. Nocturna vero Ellienſi prope Singaram pugna, vbi præſens Conſtātius adfuit omnium expeditionum compenſatus fuiſſet euentus, ſi, locis & nocte aduerſantibus, percitos ferocia milites ab intempeſtiuo pugnandi tempore Imperator ipſe adloquēdo reuocare potuiſſet: qui tamen inuicti viribus, inprouiſis aduerſum ſitim aquarum ſubſidijs, incumbente iam veſpere, caſtra Perſarum adgreſſi, ruptis munitionibus, occuparunt: fugatoque rege, cum a prœlio reſpirantes patentibus

luminibus repertæ aquæ inhiarent, nimbo ſagittarum obruti ſunt, cum ſtolide ad dirigendos certius in ſe ictus lumina ipſi per noctem accenſa præberent. Iuliano in externos hoſtes expertæ felicitatis principi, aduerſus Perſas modus defuit. Is enim ingenti apparatu, vt pote totius orbis infeſta in Parthos ſigna commouit, inſtructa commeatibus claſſe per Eufratem inuexit. Strenuus ingreſſu multa Perſarum oppida & caſtella aut ſuſcepit dedita, aut ma nu cæpit. Cum contra Cteſifontem in ripa Tigridis & Eufratis iam mixti caſtra haberet, ludoſque campeſtres, vt hoſti ſollicitudinem demeret, per diem agitaſſet, noctis medio impoſitos nauibus milites in vlteriorem ripam repente tranſuexit: qui per adua nitentes, qua

difficilis etiam per diem, & nullo prohibente fuiſſet aſcenſus, Perſas terrore ſubito miſcuerunt, verſiſque agminibus totius gentis , apertis Cteſifontem portis victor miles intraſſet, niſi maior prædarum occaſio fuiſſet, quam præda victoriæ. Tantam adeptus gloriam, cum de reditu a comitibus ad moneretur, intentioni ſuæ magis credidit, & exutis nauibus, cum a transfuga , qui ſe ad fallendum obiecerat, inductus, vîæ in Madenam compendia ſectaretur, dextrum aduerſa Tigridis ripa nudato militum latere, iter relegens, cum incautius per agmen erraret, excita puluere ereptus è ſuorum cõſpectu, ab obuio hoſtium equite, conto per ilia ictus, inguinum tenus vulneratus eſt. Inter effuſionem nimij ſanguinis, cum

Digitized by Google

ſuorum ordines motos inſtauraſſet, cunctantem animam, multa ſuos adlocutus, efflauit. Iouianus prœliis ſuperiorem, ſed confuſū ſubita morte amiſſi imperatoris, ſuſcepit exercitū. Cum commeatus deficerent, & via in reditu prolixior inmineret. Perſæ crebris excurſibus nunc a fronte, nunc a tergo, mediorum quoque laterà incurſantes iter agminis morarētur eonſumptis aliquot diebus tanta reuerentia Romani nominis fuit, vt a Perſis prius ſermo de pace haberetur, ac reduci confectus inedia exercitus ſineretur, conditionibus, quod numquam ante accidit, diſpendioſis Romanæ Reipublicæ impoſitis, vt Niſibis, & pars Meſopotamiæ traderetur: quibus cupidior regni, quam gloriæ

Iouianus imperio rudis adquieuit.

Quam magno deinceps ore, tua, Princeps inuicte, facta ſunt perſonanda, quibus licet imparem dicendi niſu, & æuo grauior me parabo. maneat modo conceſſa diuinitus & ab amico, cui credis & creditus es, numine indulta felicitas, vt ad hanc ingentem de Gothis, etiam Babyloniæ tibi palma pacis accedat.

Explicit Breuiarium Rufi Feſti V. C.

Digitized by Google

№ 90

Digitized by Google

Digitized by Google